

Fylkesmannen i Hedmark

Miljøvernnavdelingen
Postboks 4034, 2306 Hamar

Saksbehandler, innvalgstelefon
Steinar Østlie, 62 55 11 77

Vår dato
17.02.2011
Arkiv nr.
461.3

Vår referanse
2010/9239
Deres referanse

Revisjonsrapport

2011.001.R.FMHE

Norsk Protein AS, avd. Hamar
Smihagan 25
2323 INGEBERG

Revisjon ved Norsk Protein AS, avd. Hamar

Dato for revisjonen: **19.-20.01.2011**
Rapportnummer: **2011.001.R.FMHE**
Saksnr.: **2010/9239**

Kontaktpersoner ved kontrollen:

Fra virksomheten:
Mikkel Imerslund, fabrikk sjef

Fra Fylkesmannen i Hedmark:
Steinar Østlie (revisjonsleder)

Resultater fra revisjonen

Denne rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under revisjon ved Norsk Protein AS, Hamar, 19.-20.01.2011:

Fylkesmannen avdekket 1 avvik og 14 anmerkninger:

- Utslippskrav for 2010 er overskredet (*avvik*)
- Årlige delmål for energiforbruk er ikke oppsplittet på fabrikknivå for 2011
- Rutiner ved gjennomføring av risikovurderingene kan forbedres
- BAT blir ikke systematisk vurdert ved alle nye tiltak
- Rutiner for registrering av avvik kan forbedres
- Oppfølging av internt tilsyn (og evaluering av tiltak) kan forbedres
- Formaliteter ved prosedyrene kan forbedres
- Det forekommer brudd på fastsatte rutiner ved mottakskontroll
- Beredskap for behandling/disponering av råvarer med dårlig kvalitet kan bedres. Prosedyre bør endres
- Ikke-kondenserbare gasser blir ikke brent
- Risiko ved utendørs lagring av råvarer ved driftstans bør vurderes for Hamaranlegget spesifikt
- Temperatur på avløpsvann i fettavskiller måles ikke regelmessig
- Fett på lagertank for brensel har høyere temperatur enn oppgitt i søknad om utslippstillatelse
- Gjennomføring av forebyggende vedlikehold er på etterskudd i forhold til fastsatt plan
- Daglige delprøver til ukentlig samleprøve (avløpsprøve til utslippskontrollen) tas ikke ut som mengdeproporsjonale volum

Avvikene og anmerkningene er nærmere beskrevet fra side 4 og utover i rapporten.

Norsk Protein AS må sende en skriftlig redegjørelse innen **15.04.2011** med en vurdering av anmerkningene. Oppfølgingen etter revisjonen er nærmere beskrevet på side 3.

Med hilsen

Jørn Georg Berg e.f.
miljøverndirektør

Steinar Østlie
overingeniør (revisjonsleder)

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

1. Informasjon om virksomheten

Organisasjonsnr (underenhet): 971 703 598	Eies av: 921 042 434
Besøksadresse: Smihagan 25, Trehørningen næringsområde	Telefon: 62 55 00 40
Bransjenr. (NACE-kode): 10.910	E-post: www.norskprotein.no

Kontrollert anlegg

Navn: Norsk Protein AS, avd. Hamar	Anleggsnr: 0403.0050.01
Kommune: 0403 Hamar	Anleggsaktivitet: Forproduksjon
Fylke: Hedmark	Risikoklasse: 2
Tillatelse gitt: 05.01.2006	Tillatelse sist oppdatert: 08.12.2006

2. Revisjonens omfang

Formålet med revisjonen var å vurdere om det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet fungerer tilfredsstillende. Fylkesmannen har blant annet undersøkt om:

- virksomhetens system for internkontroll er hensiktsmessig og dekkende
- aktiviteter utføres slik som beskrevet og uttalt
- virksomheten når sine mål og driver sin virksomhet innenfor egne rammer og de rammene som myndighetene har satt

Revisjonen ble gjennomført ved

- å granske dokumenter
- å intervju sentralt plasserte personer i organisasjonen
- å verifisere (ved stikkprøvekontroll) at rutiner, prosedyrer og instruksjoner blir fulgt opp i praksis

Revisjonens tema:

- internkontroll
- risikovurdering
- utslippskontroll
- farlig avfall
- tillatelse
- vedlikehold
- tankanlegg

Denne rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under revisjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

3. Oppfølging etter revisjonen

Norsk Protein AS plikter snarest å rette opp avviket som er beskrevet i denne rapporten. Virksomheten bes også gjøre en vurdering av anmerkningene og aktuelle tiltak knyttet til disse. Vi ber om en skriftlig redegjørelse for vurdering og oppfølging av påpekte anmerkninger innen **15.04.2011**. Rapportens avvik følges opp som egen sak.

Klageadgang

Pålegget om er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 7. Avgjørelsen kan påklages til Klima- og forurensningsdirektoratet innen tre uker etter at rapporten er mottatt. Klagen bør være skriftlig, begrunnet, og skal sendes via Fylkesmannen i Hedmark.

4. Gebyr for revisjonen

Norsk Protein AS er ved denne revisjonen plassert i gebyrsats 3 (jf. Fylkesmannens varselbrev datert 08.12.2010). Dette betyr at dere skal betale *kr 77 600* i gebyr for den gjennomførte revisjonen. Faktura med innbetalingsblankett vil bli oversendt fra Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif).

Vedtaket om gebyr er hjemlet i forurensningsforskriftens § 39-8 om gebyr for revisjon (flerdagstilsyn). Gebyrets størrelse kan eventuelt klages inn til Klima- og forurensningsdirektoratet (jf. forvaltningsloven § 28). Klagefristen er tre uker fra rapporten er mottatt. Klagen bør være skriftlig, begrunnet, og skal sendes via Fylkesmannen i Hedmark.

Fylkesmannen viser for øvrig til forurensningsforskriftens kapittel 39 om innkreving av gebyr til statskassen.

5. Offentlighet i forvaltningen

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via Fylkesmannens postjournal og på www.norskeutslipp.no (jf. offentleglova).

Kopi av rapporten sendes også til:

- Hamar kommune, Postboks 4063, 2306 Hamar
- Hias IKS, Postboks 4065, 2306 Hamar

6. Avvik

Vi fant følgende avvik under revisjonen:

Avvik 1:

Utslippskrav for 2010 er overskredet

Avvik fra:

Utslippstillatelsen, pkt. 3.1

Kommentarer:

Tillatelsens utslippskrav er overskredet for 2010, i likhet med foregående år.

Overskridelsene omfatter:

- KOF, konsentrasjonsverdi – overskredet som årsmiddelverdi, med spesielt høye tallverdier i perioden medio mai – medio november
- KOF, døgnutslipp – overskridelser spesielt i perioden juli – medio september
- BOF₅, konsentrasjonsverdi – overskridelse spesielt medio mai – medio oktober
- BOF₅, døgnutslipp – overskridelse av prøver i juni og juli

Overskridelsene og ny utslippssøknad behandles som egen sak.

7. Anmerkninger

Følgende forhold ble anmerket under revisjonen:

Anmerkning 1:

Årlige delmål for energiforbruk er ikke oppsplittet på fabrikknivå for 2011

Kommentarer:

Det skal settes mål for virksomhetens aktivitet som berører ytre miljø, jf. internkontrollforskriften § 5, andre ledd, pkt. 4. Antall miljømål i konsernet er redusert til 2 – produksjonsspesifikt vannforbruk og energiforbruk. Disse målene vil ifølge bedriften til gjengjeld bli bedre fulgt opp og evaluert. Konsernet har satt gjennomsnittsmål for alle fabrikkene. Det er forutsatt at hver fabrikk setter egne delmål.

De to Hamarfabrikkene har ikke satt egne delmål for energiforbruk for 2011. I utslippstillatelsen er det satt krav på 600 kWh/tonn råvare. Dette er tilpasset kat. 3-anlegget. Dette ligger under konsernmålet på 680 kWh/tonn råvare. Kat. 1-anlegget har et energiforbruk rundt 900 kWh/tonn råvare. For 2010 var det satt energimål for begge Hamar-anleggene. Det er satt 3 andre hovedmål for 2011 – reduksjon av vannforbruk, luktutslipp (ingen naboklager) og mål for fettinnhold i mel.

Anmerkning 2:

Rutiner ved gjennomføring av risikovurderingene kan forbedres

Kommentarer:

I forbindelse med oppstart av det nye anlegget på Trehørningen ble det gjennomført en kartlegging, analyse og vurdering av HMS-risiko i Norsk Protein. Vurderingen er basert på ROS-analyser. Vurderingene av konsekvens og sannsynlighet skal revurderes årlig med bakgrunn i utførte tiltak, endrede betingelser eller nye vurderinger.

Det ble ikke foretatt slik gjennomgang i 2010.

Ved gjennomgang i 2009 ble havari av vacuumvifter klassifisert med "rød" risiko og risikoprodukt 12. Det er foreløpig ikke gjennomført tiltak for å redusere dette risikoforholdet.

I følge pros. 010 skal det gjennomføres årlig beredskapsøvelse. Det er ikke gjennomført noen slik øvelser for ytre miljø, f.eks som omfatter varsling og begrensning av akutt forurensning.

Det mangler prosedyre som beskriver hvordan risikovurderingene skal gjennomføres (jf. internkontrollforskriften § 5, andre ledd, pkt. 6). Med visse mellomrom bør det utføres en helt ny kartlegging og analyse av risikoforholdene, bl.a for å kunne fange opp nye risikomomenter eller forhold som er oversett eller feilvurdert ved tidligere kartlegginger.

Lagringstanker med fett og nedgravde tanker med fyringsolje og diesel er ikke risikovurdert. Spesielt utslipp fra nedgravde oljetanker kan ha betydelig negative konsekvenser ved eventuelle lekkasjer eller feil ved fylling.

Anmerkning 3:

BAT blir ikke systematisk vurdert ved alle nye tiltak

Kommentarer:

BAT (best tilgjengelige teknikker) er vurdert ved planlegging av nytt anlegg på Trehørningen. Bedriften har ikke etablert rutine for vurdering av BAT i forbindelse med nye investeringer og tiltak.

Anmerkning 4:

Rutiner for registrering av avvik kan forbedres

Kommentarer:

Konsernet har en egen prosedyre for avviksbehandling (pros. 002). Denne omfatter ikke en klar definisjon eller beskrivelse av hvilke hendelser eller forhold som skal registreres og behandles som avvik, utover at prosedyrens hensikt/formal er å "sikre at feil og brudd på lover og prosedyrer blir avdekket og registrert". Det er utarbeidet et eget skjema for registrering av avvik, der samtlige ansatte har tilgang.

Bedriften oppfatter at forekommende avvik blir underrapportert i forhold til et forventet omfang av slike situasjoner. Gjennomgang av skiftlogg ved mandagsmøter avdekker også at mange hendelser som er notert der, i tillegg burde vært registrert som avvik.

God avviksbehandling er et viktig forebyggende tiltak for å unngå alvorlige ulykker eller gjentakelse av uønskede hendelser. I forbindelse med behandling av avvik er det viktig å finne den bakenforliggende årsaken til hendelsen, og iverksette avbøtende tiltak eller endre rutiner for å sikre bedre handlingsmønster for ettertida. I en god bedriftskultur må det være rom for å gjøre feil og takhøyde for å registrere slike hendelser, uten at noen utpekes eller føler seg utpekt som syndebukker. Det bør være åpenhet rundt diskusjoner og prosesser for å finne årsaker til uønskede hendelser og til å finne nye løsninger. Slik åpenhet vil skape tillit og trygghet i organisasjonen, og omfang av skader og uhell må forventes å gå ned.

Nesten-ulykker og nesten-uhell er i denne sammenhengen viktig å registrere og behandle. Det har god forebyggende effekt dersom årsaken til en mulig alvorlig hendelse avdekkes og tiltak iverksettes før en slik hendelse inntreffer.

En enhetlig forståelse og praksis i organisasjonen for hvilke typer hendelser og forhold som skal registreres, er essensielt for at avvikssystemet skal virke som et velfungerende og effektivt forebyggende tiltak.

Anmerkning 5:

Oppfølging av internt tilsyn (og evaluering av tiltak) kan forbedres

Kommentarer:

Konsernet gjennomfører regelmessig tilsyn med internkontrollen iht. forskriftens § 5, andre ledd, pkt. 8. Det fokuseres bl.a på om fastsatte prosedyrer etterleves, eller om det evt. er nødvendig å endre enten prosedyre eller handling. Det utarbeides revisjonsrapporter med avvik og anmerkninger.

Gjennomførte oppfølgingstiltak for å lukke påpekte avvik blir ikke dokumentert skriftlig. En slik skriftlig dokumentasjon kunne bidra til å øke bevisstheten rundt valg av tiltak, og øke fokus på effekten av disse. Effekt eller nytteverdi av gjennomførte oppfølgingstiltak blir i dag i liten grad evaluert.

Anmerkning 6:

Formaliteter ved prosedyrene kan forbedres

Kommentarer:

Prosedylene har innledningsvis et felt med formelle opplysninger og fakta. Dette kunne i tillegg inneholde:

- Prosedyrens versjonsnummer
- Godkjent av (navn/initialer) og evt. dato

Alle dokumenter i styringssystemet bør ha en vedtaksdato eller angi virkeperiode. Dette gjelder f.eks revidert risikovurdering (2009), strategiplan og flytdiagram for produksjonsprosessen (Produksjon/HMS).

Anmerkning 7:

Det forekommer brudd på fastsatte rutiner ved mottakskontroll

Kommentarer:

Ved levering av råvarer skal transportørene ved ankomst kontakte operatører ved mottaket for kontroll av handelsdokument og kvalitet på råvarer. Det hender at slik varsling ikke blir foretatt. Dette kan medføre risiko for at lasten blir levert i feil fabrikk. Slike hendelser blir avviksbehandlet og tatt opp med aktuelle transportører.

Anmerkning 8:

Beredskap for behandling/disponering av råvarer med dårlig kvalitet kan bedres. Prosedyre bør endres

Kommentarer:

Prosedyre 007 – ”Atskillelse av produkt” skal sikre at mel som har for dårlig kvalitet blir skilt ut fra salgbare produkter. Fraksjonen skal enten tilbakeføres til produksjonsprosessen eller disponeres som avfall. Som avfallsløsning er det i prosedyren vist til deponering. Det vises også til prosess 07 og dok. 112.

Det er ikke lenger adgang til å deponere våtorganisk avfall. Det blir heller ikke gjort, men prosedyren og øvrige styringsdokumenter bør tilpasses dagens praksis og regelverk.

Bedriften må ha avklart hvilke typer og kvaliteter råvarer som ikke kan tas i mot ved anlegget. Det bør foreligge en klar beredskap for å kunne informere og veilede kunder og avfallsbesittere med problemavfall om hvor dette alternativt kan leveres og hvordan det kan behandles/disponeres.

Anmerkning 9:

Ikke-kondenserbare gasser blir ikke brent

Kommentarer:

Ifølge utslippstillatelsen pkt. 4.1 skal ikke-kondenserbare gasser brennes i eget fyanlegg, evt. hos Eidsiva. I dag renses disse gassene over biofilteranleggene. Bedriften anser at dette ikke har utgjort noe praktisk problem eller økt luktbelastningen på omgivelsene.

Anmerkning 10:

Risiko ved utendørs lagring av råvarer ved driftsstans bør vurderes for Hamar-anlegget spesifikt

Kommentarer:

I bedriftens risikoanalyse – hendelse 2.4 ”Kø ved mottak” – er lukt som følge av opphopning av råstoff ved driftsstans i anlegg, vurdert for alle fabrikkene under ett. Det er gjort vurdering av at luktproblematikken vil være størst ved anlegget på Hamar. Bedriften anser likevel at sannsynligheten for at dette inntreffer her er relativt liten, ettersom Hamar-anlegget har god kapasitet. Fabrikken ble bygget uten mulighet for kjøling av råvare. Ved ny risikovurdering bør vurderes særskilt sannsynlighet for at utendørs lagring skal inntreffe ved Trehørningen, og konsekvens ved dette.

Anmerkning 11:

Temperatur på avløpsvann i fettavskiller måles ikke regelmessig

Kommentarer:

Temperatur på fettholdig avløpsvann bør ligge lavere enn ca. 30 °C ved innløp til fettavskilleren. Temperaturen er kritisk for at fett skal kunne størkne og la seg separere i avskilleren, slik at denne fungerer etter hensikten. Med bakgrunn i at temperaturen er så viktig burde denne måles regelmessig. Bedriften opplyser at foretatte enkeltmålinger viser at temperaturen normalt ligger i området 10-20 °C.

Anmerkning 12:

Fett på lagertank for brensel har høyere temperatur enn oppgitt i søknad om utslippstillatelse

Kommentarer:

Med brev av 31.10.2006 søkte bedriften om fritak fra krav om opphøyet kant på betongplattning rundt lagringstank for fett (brensel) for oppsamling av eventuelt utslipp. I søknaden ble det vist til at fettets temperatur var redusert fra 90 til 40 °C, og at fettets dermed ville størkne på plattningen. Ved revisjonen ble det opplyst at fettets lagringstemperatur er 70-80 °C. Ettersom fyring med fett snarlig vil bli erstattet av varme fra Eidsiva, ser vi likevel ikke behov for at bedriften vurderer risiko eller tiltak knyttet til dagens lagring.

Anmerkning 13:

Gjennomføring av forebyggende vedlikehold er på etterskudd i forhold til fastsatt plan

Kommentarer:

Bedriften benytter en plan for forebyggende vedlikehold – Plania. Arbeidsordre sendes ut til aktuelle operatører i forkant av fastsatt tidspunkt for utførelse av tiltak. Utførte tiltak kvitteres ut i vedlikeholdsprogrammet.

Gjennomføringen av vedlikeholdsplanen er til dels betydelig forsinket for en del type tiltak. Vedlikeholdskoordinator anser at dette ikke er alvorlig eller risikofyllt med tanke på maskinhavari, driftsstanser i produksjonen eller utslipp. Gjennomføring av prioriterte og kritiske vedlikeholdsoppdrag skjer normalt til rett tid.

Anmerkning 14:

Daglige delprøver til ukentlig samleprøve (avløpsprøve til utslippskontrollen) tas ikke ut som mengdeproporsjonale volum

Kommentarer:

Avløpsprøver til utslippskontrollen skal ha en representativ sammensetning i forhold til bedriftens avløpsvann. For å oppnå dette bør prøvene tas ut som mengdeproporsjonale delprøver ved hjelp av automatisk prøvetaker. Dette blir gjort når det gjelder fortløpende delprøver innenfor hvert enkelt døgn i den ukentlige prøvetakingsperioden (10 volum-impulser per uttatt delprøve).

For hvert enkelt døgn blir det tatt ut en delprøve fra en 10 liters oppsamlingskanne. Prøven konserveres (fryses). De daglige delprøvene samles til slutt til en ukentlig blandprøve. En del av blandprøven sendes til analyse.

De daglige delprøvene tas ut ikke som mengdeproporsjonale delprøver. Hydraulisk utslippsmengde kan variere relativt mye (100 % i løpet av en uke). Dersom avløpets konsentrasjon er relativt stabil uavhengig av hydraulisk mengde, vil ikke manglende mengdeproporsjonalitet ha noen vesentlig betydning. Dersom konsentrasjonen varierer med mengden, er det viktig at daglig uttak av delprøve også er basert proporsjonalitet. En gitt hydraulisk mengde (f.eks 100 m³ per døgn) kan tilsvare en fast delprøvemengde, f.eks 100 eller 200 ml). En dobbelt hydraulisk mengde (200 m³ per døgn) vil tilsvare dobbelt delprøvemengde osv).

8. Andre forhold

Norsk Protein AS avd. Hamar består av 2 fabrikker – mottak av animalske biprodukter kategori 1 og kategori 3. De to fabrikkene har til sammen ca. 25 ansatte inkludert administrasjon og fabrikkledelse.

Bedriften er sertifisert etter NS-EN ISO 14001:2004 og NS-EN ISO 9001:2000.

Forhold som påvirker utslipp til avløp har vært hovedtema ved revisjonen. Dette blir dessuten fulgt opp som egen sak (kfr. avvik 1).

Anlegget vil i løpet av 2011 knytte seg til Eidsiva Energis nye avfallsforbrenningsanlegg og få tilført varme derfra. Interne energieffektiviseringstiltak ble utelatt som revisjonstema.

9. Gjennomføring

Revisjonen omfattet følgende aktiviteter:

Formøte 06.01.2011:

Forberedende møte for planlegging av kontrollen.

Åpningsmøte 19.01.2011:

Informasjon om gjennomføring av kontrollen.

Samtaler og verifikasjoner 19.-20.01.2011.

6 personer deltok i samtaler med Fylkesmannen.

Sluttmøte 09.02.2011.

Oppsummering med presentasjon av resultatene i form av avvik og anmerkninger.

Deltagere ved revisjonen:

Følgende personer fra Norsk Protein AS har deltatt på formøte, åpningsmøte, samtaler og sluttmøte:

Navn	Funksjon/stilling	Formøte	Åpningsmøte	Samtale	Sluttmøte
Lars Aashammer	Daglig leder		x	x	x
Mikkel Imerslund	Fabrikk sjef	x	x	x	x
Odd Vinje Lind	Teknisk sjef	x	x	x	x
Bjarne Hagen	Drifts-/kvalitetssjef	x		x	
Roar Trøen	Elektriker/NK kat. 3		x	x	
Terje Syversen	Operatør kat. 3		x	x	
Roy Bergkvist	Operatør kat. 1		x		
Thormod Bratlie	Mekaniker/NK kat. 1				

Fylkesmannen revisjonsgruppe:

Steinar Østlie, revisjonsleder

Anne-Mette Nordbak, revisor

10. Dokumentunderlag

Dokumentunderlaget for kontrollen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven).
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften).
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften).
- korrespondanse mellom virksomheten og Fylkesmannen
- virksomhetens eget styringssystem og dokumentasjon knyttet til den daglige driften og til forhold av betydning for helse/miljø/sikkerhet
- utslippstillatelsen fra Fylkesmannen i Hedmark, datert 08.12.2006